

O DIETRICHŠTEJNOVĚ ERBU NA DOMĚ ČÍSLO 6 (A NEJEN O NĚM)

Igor Jalůvka

Čtenářům svých tří předešlých článků ještě dlužím informace o přímé památce, která nám Dietrichštejnovu dobu autenticky přibližuje o Dietrichštejnově biskupském erbu na měšťanském domě číslo 6. **Pánové z Dietrichštejna** pocházeli z Korutan. Jejich **rodový erb** tvořil šikmo polcený štít. Vrchní pole bylo zlaté, spod ní červené a štítu dominovaly dva stříbrné vinařské nože. Byly postaveny vedle sebe ostřím vzhůru, jejich ohnuté konce směřovaly ven a rukojetě byly zlaté. Jakmile se František Dietrichštejn stal roku 1599 biskupem olomouckým, tento svůj rodový erb zasadil na střed biskupského znaku. Prastarou **část erbu olomouckého biskupství** tvoří čtyři stříbrné kužely nad dvěma, umístěné v červeném poli. Oněch šest kuželů ve skutečnosti představuje **šest slovanských hradišť na území Velké Moravy**: Hradiště u Olomouce, Kroměříž, Mikulčice u Hodonína, Znojmo, Rajhrad u Brna a Velehrad.

Kužely však tvoří i **součást znaků měst a obcí dříve náležejících k biskupskému panství**. Různý počet těchto kuželů tak připomíná biskupskou správu obce u: Budišova nad Budišovkou (2 kužely), Kozlovic, Libavé, Petřvaldu, Příbora, Rybníčka na Vyškovsku (3 kužely), Krásenska (rovněž 3 kužely, ale obráceně - hroty dolů), Hukvald (4 kužely), Pustiměře (5 obrácených kuželů), Hulína, Kelče, Kroměříže, Mohelnice, Žďáru nad Sázavou (6 kuželů) a Osoblahy (8 kuželů). Dnes však Petřvald ve snaze o originalitu prosazuje nový znak své obce – páva kráčejícího nad berlou, jelikož páv byl v rodovém znaku lenních pánů Petřvaldských z Petřvaldu. Chtěl bych připomenout, že jak budišovské, tak osoblažské panství vlastně představovalo biskupskou moravskou enklávu ve Slezsku.

Zvláště **nejvzdálenější Osoblaha byla na počátku třicetileté války největším biskupským městem. Se svými 273 domy předčila jak Příbor, tak Ostravu**. V 19. století dosáhla dvou tisíců obyvatel, avšak po reorganizaci k. státní správy, spojené se zánikem vrchnostenských úřadů a panství jako územně-správních celků, počala stagnovat. Definitivní pohroma přišla na konci druhé světové války, kdy byla Osoblaha téměř srovnána se zemí a skoro úplně vysídlena. Dnes v té to nepříliš významné obci žije něco přes 1 100 obyvatel. Není bez zajímavosti, že uprostřed náměstí (či spíše toho, co z něj zbylo) stojí nám známý produkt vítkovických železáren – historizující biedermaierovská kašna se sochou Hygie, navlas stejná jako ta naše nebo kašna ve Štramberku. Předválečný ředitel zemského archivu v Brně dr. František Hrubý, vynikající znalec problematiky biskupských měst, odhadoval rozlohu církevních latifundí po Bílé hoře na 1/13 celé Moravy.

Po Osoblaze byly **dalšími velkými biskupskými městy Kroměříž (261 domů), Svitavy (258) a Mohelnice (235)**. Na hukvaldském panství se stal ještě před třicetiletou válkou největším městem Příbor s **230 domy, následovala Moravská Ostrava (211) a pak již jen miesteczka Brušperk (104), Frenštát (102) a Místek (98)**. Například Frenštátu (poprvé připomínán jako městečko r. 1382) udělil skutečná městská práva teprve Josef II. v roce 1781. V současnosti připravuji článek na pokračování, ve kterém se zabývám podobnými historickými souvislostmi našeho regionu. Abychom se však vrátili k Dietrichštejnovu znaku - nebylo ve zvyku, aby erby rodů obsahovaly symboly vyjadřující vlastnictví jakéhokoli majetku, poněvadž bylo známo, že majetek je prvek všeobecně pomíjivý. Proto v Příboře dříve rozšířený názor – „vinařské nože v městském znaku symbolizují, že kardinál (nebo dokonce město Příbor) vlastní jakési vinice na jižní Moravě“ - je dozajista blábol, i když vinice kolem Mikulova Dietrichštejn nepochybně vlastnil. Podobně tři kužely v městském znaku byly laiky pokládány za vrcholky, na kterých se údajně rozprostírá Příbor. (Zde se anonymní autor takového nesmyslu možná inspiroval sedmi pahorky, na nichž byl podle pověsti vystaven Řím.) Nikdo však nedovedl přesně pojmenovat, o které tři příborské vrchy vlastně jde, a tak každý za ně považoval - dle svého úsudku - kopce jiné. Shodli se nanejvýš tak na Kostelní hůře. Svěho času jsem v Praze na generálním štábu naší armády potkával hochy v polních uniformách, jejichž příslušnost se ke kroměřížské 7. mechanizované brigádě vyznačovala rukávovými znaky vypovídajícími o dislokaci útvaru. Příslušníci brigády tak nosili na mundúru oválný emblém se „zabíjačky ohnutými“ (vinařskými) Dietrichštejnovými noži, doplněnými (ze spodní části kroměřížského znaku) dvěma biskupskými kužely, aniž zřejmě tušili, co to je. Původ velkého **Dietrichštejnova erbu** na domě číslo 6 bývá vztahován k roku 1616. Tento letopočet se totiž v dolní části znaku nachází, ale dnes je už obtížně čitelný. Znak je nesporně barokní; jeho **spodní části pak dominuje dobový reliéf příborského znaku**. Pokud by byl opravdu již z roku 1616, byl by tedy raně barokní, což je na naše poměry vcelku unikát. (Matyášova brána na Pražském hradě z roku 1614, přisuzována Filippimu, je historiky umění často pokládána za jedno z prvních barokních děl u nás!) Jak známo, Dietrichštejn polepšil městský znak svými heraldickými symboly ve „velkém privilegii“ z roku 1615, což by chronologicky od povídalo době vzniku kamenného erbu. **Letopočet 1616 uvedený na znaku by se ale mohl vztahovat k jiné události než k domnělému zhotovení erbu na budově, k čemuž mohlo dojít až později**. Dům patřil měšťanu Ondřeji Pustějovskému a Dietrichštejn při svých návštěvách města využíval pohostinství jeho domu. Předpokládá se, že právě pan Ondřej nechal pro tyto účely vystavět v prvním patře domu i kapli, v níž kardinál za svého pobytu sloužil mši. Po panu Pustějovském zdědil dům jeho synovec a zároveň Dietrichštejnův osobní sluha (leiblokay) Tomáš Adler, ale ten jej roku 1630 prodal superintendantu (= vrchnímu správci) bratrstva Neposkvrněného početí Panny Marie. Další pochybnosti spočívají v domněnce, že **v roce 1616 ještě zdaleka ne všechny měšťanské domy byly v Příboře zděné**.